

and compensation of external disturbing factors, that allows to use intelligent technologies and methods of economic synergy for control.

Originality. We elaborated the functional structure of the basic model of corporate financial systems with feedbacks, which in contrast to existing ones, takes into account not only internal factors but also external factors such as competition, market disturbances, external market environment policy, which allows to increase the efficiency of financial management by use of intelligent technologies and methods of economic synergy of control.

Practical value. The results of investigation may be proposed for implementation in Ukrainian financial enterprise systems to improve the quality of decisions making in financial management.

Key words: corporate financial system, market uncertainty, functional structure, intelligent technology, financial engineering.

Фадеева И.Г. ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ФИНАНСОВОМ ИНЖИНИРИНГЕ

Цель. Исследование функциональной структуры финансовой корпоративной системы в контексте обеспечения эффективности ее деятельности на основе использования интеллектуальных технологий в финансовом инжиниринге.

Методика исследования. В статье использованы совокупность общепринятых в экономической науке методов и приемов: формальную логику – для анализа, обобщения и систематизации материала; системный анализ – для исследования данных о методах управления финансовыми системами; структурно-логический анализ – для формирования модели взаимосвязей между элементами функциональной структуры финансовой корпоративной системы; процессный подход – для рассмотрения и совершенствования управления финансами корпоративной системы; методы информационных технологий управления – для разработки функциональной структуры базовой модели финансовой корпоративной системы.

Результаты. Предложена усовершенствованная функциональную структуру базовой модели финансовой корпоративной системы, которая, в отличие от существующих, учитывает внешние и внутренние факторы, влияющие на предприятие, а также имеет в своей структуре обратные связи и компенсацию внешних возмущающих факторов, что позволяет использовать для задач управления интеллектуальные технологии и методы экономической синергетики.

Научная новизна. Разработана функциональная структура базовой модели финансовой корпоративной системы с обратными связями, в отличие от существующих, учитывает не только внутренних факторов, но и такие внешние факторы как конкуренция, конъюнктурные возмущения внешней рыночной среды, политика государства, что позволяет повысить эффективность управления финансами за счет использования для задач управления интеллектуальных технологий и методов экономической синергетики.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть предложены для внедрения в финансовых корпоративных системах Украины с целью повышения качества принимаемых финансовым менеджером решений с минимальными затратами времени.

Ключевые слова: финансовая корпоративная система, рыночная неопределенность, функциональная структура, интеллектуальные технологии, финансовый инжиниринг.

УДК 336.22+338.246.025.2

**Буряк О.П.,
к.е.н., доцент, здобувач кафедри економічної теорії,
Львівська комерційна академія**

СУТНІСТЬ, ЕЛЕМЕНТИ ТА ОЗНАКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Банківська система є необхідною умовою забезпечення сталого економічного зростання, а світовий та вітчизняний досвід засвідчує, що розвиток банківської системи набуває стратегічного значення. Адже «від конкурентної та забезпеченої ресурсами банківської системи залежить стан національної промисловості й сільського господарства, передусім їх високотехнічних галузей, гарантування якісного житла, освіти, медицини тощо» [17].

В умовах побудови в Україні ринкової економіки, банківська система перебуває на етапі формування, що не дозволяє їй сповна використовувати усі стимулюючі властивості. Низький рівень капіталізації банків, проблема ефективності банківської системи та способів оцінювання цієї ефективності, недосконала державна стратегія діяльності банківської системи стримують розвиток банківської системи [5]. Саме тому пошуки напрямів її удосконалення є досить актуальними в даний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, що стосуються сутності, елементів та ознак банківської системи ринкової економіки досліджувались у працях таких вчених, як О. Б. Афанасьєвої [1], О. І. Барановського [3], В. Ю. Возняка [5], Л. А. Віднійчук-Вірван [4], Н. В. Вірван [4], Вулфел Ч. Дж. [6], І. Д'яконова [9], О. С. Дзямулич [8], О. О. Затварської [12], Ю. В. Колобова [13], С. К. Реверчука [17; 18], І. Н. Юдіна [24] та ін. Однак у більшості наукових розвідок мало уваги приділено елементам банківської системи, зокрема банківському інституційному середовищу. Усе це

свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо сутності, елементів та ознак банківської системи ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній літературі зміст поняття «банківська система» трактується по-різному. Аналізуючи різні погляди щодо сутності банківської системи, можна виокремити підходи, які ґрунтуються на тлумаченні банківської системи з позицій її організаційно-правової структури та підходи, які ототожнюють банківську систему з кредитною.

Наприклад, для представників західної науки характерним є здебільшого перший підхід. Це пояснюється специфікою їхнього законодавства у сфері надання фінансових послуг, що вводить в банківську систему різну кількість специфічних елементів. Зокрема, американський економіст Ч. Дж. Вулфел визначає сутність банківської системи, спираючись на структуру Федеральної Резервної Системи та її взаємозв'язок з підконтрольними їй суб'єктами ринку [6].

Ширшим, на нашу думку, є підхід вітчизняних науковців до визначення сутності банківської системи. Так, Л. А. Віднійчук-Вірван пропонує під банківською системою вважати групу фінансових інституцій, об'єднаних угодою для регулювання кредитних і грошових потоків, призначених сприяти економічному зростанню [4].

На думку М. І. Савлука, банківська система – це «законодавчо визначена, чітко структурована та субординована сукупність фінансових посередників, які здійснюють банківську діяльність на постійній професійній основі і функціонально взаємозв'язані в самостійну економічну структуру» [7]. Дане визначення є логічним і універсальним, оскільки може бути застосовано в умовах будь-якої країни, незалежно від організаційно-правової специфіки її банківської системи.

Своєю чергою в «Економічній енциклопедії» за редакцією С. В. Мочерного дається наступне визначення банківської системи: це «сукупність фінансових установ грошового ринку (що займаються банківською діяльністю) у їх взаємозв'язку і взаємодії, діяльність яких законодавчо визначено» [10; 16]. А в «Енциклопедії банківської справи України» зазначено, що «Банківська система – це сукупність різноманітних видів банків та інших кредитних установ, інституцій у їх взаємозв'язку, яка існує в тій чи іншій країні в певний історичний період...» [11].

С. К. Реверчук, О. С. Дзямулич, П. М. Сенищ під банківською системою розуміють «сукупність установ, що займаються банківською діяльністю на професійній основі, підпорядковуючись законодавчо встановленим нормам і правилам її ведення, внутрішня і зовнішня взаємодія між якими формує багаторівневу (не менше двох рівнів) економічну структуру [17].

Ми підтримуємо точку зору А. М. Тавасієв [20], О. І. Лаврушин [2], О. С. Дзямулич [8] стосовно того, що банківська система є складною і структурованою системою, яка охоплює банки, банківський ринок, банківську інфраструктуру, які взаємодіють між собою в інституційному середовищі.

Своєю чергою розглянемо основні елементи банківської системи. Основними елементами національної банківської системи є: центральний банк, комерційний банк, квазібанки, банківський ринок і банківська інфраструктура, а також банківське інституційне середовище.

Також нерідко банківський сектор ототожнюють із фінансовим, а фінансовий сектор протиставляють реальному секторові [19]. Тому варто з'ясувати і ці поняття.

Поняття «реальний сектор економіки» застосовується для протиставлення реального капіталу фіктивному капіталу, що має спекулятивну ознаку. Водночас реальний сектор представляє галузі матеріального виробництва, зокрема нове будівництво, реконструкція, технічне переозброєння. Між тим є певна некоректність співставлення реального і фінансового сектору, адже фінансовий капітал також може існувати реально, а не тільки віртуально.

Юдіна І. Н. стверджує, що в країнах з ринками, що формуються, розвиток банківських систем відбувається за активного сприяння держави з опорою або на державний капітал або на приватний, в т.ч. шляхом залучення іноземного капіталу [24]. Водночас процес розвитку супроводжувався як кількісними, так і якісними змінами, зокрема: розширення переліку банківських послуг, зростання ефективності банківського бізнесу, нарощення капіталізації банківського сектора, підвищення доступності і якості банківських продуктів для юридичних і фізичних осіб. Важливо наголосити на тому, що якісні зміни відбувалися більше не еволюційним шляхом, а через низку системних банківських криз.

Проблема взаємозв'язку рівня банківської системи і рівня економічного розвитку країни була і є в полі зору багатьох наукових досліджень [22; 23]. У них переважає думка, що банківський розвиток був в основі промислової революції у розвинутих країнах, а сам рівень економічного розвитку суттєво впливає на зрілість і якість банківської системи.

Якщо банківська система є функціональною, а фінансовий ринок є ліквідним, то все це серйозно покращує доступ ділових підприємств до зовнішніх джерел фінансування.

Важливим чинником ефективності банківського сектора є капіталізація банківського сектора. Адже чим більший банк, тим більший обсяг фінансових послуг він може надати бізнесу і домогосподарствам. Водночас проблема ефективності банківського бізнесу залежить від структури банківського сектора: яка тут присутність держави, іноземного капіталу і конкуренції.

На ефективність банківської системи може впливати рівень її концентрації [18; 14; 15] та капіталу, активів або пасивів тощо.

Доцільно зазначити і те, що банківська система є багатокомпонентною, тому її розвиток супроводжується появою нових складових, реорганізацією або ліквідацією уже наявних. Тому забезпечення її стійкості до певної міри носить загальний характер, адже будь-яка система здатна еволюціонувати та змінювати свої початкові параметри. Разом з тим забезпечення стійкості банківської системи загалом і кожного банку зокрема є об'єктивною потребою і закономірністю розвинутої економіки. Проведемо оцінку наукових підходів до розуміння сутності стійкості у банківській сфері, для того щоб з'ясувати особливості її забезпечення.

На думку О. О. Затварської, стійкість банківської системи – це збалансованість її складових, наявність взаємопов'язаних і взаємоузгоджених пропорцій між ними як у галузевому, так і в регіональному аспектах, а також збереження рівноваги та ефективного взаємозв'язку з фінансовою та макроекономічною системами [12].

Г. Г. Фетисов розглядає стійкість банківської системи, як якісну характеристику, такий розвиток, при якому реалізується її сутність та призначення в економіці. В економічній системі в цілому при стійкості мають місце не разові позитивні зміни, не тимчасові успіхи у функціонуванні або тимчасова стабілізація, не успіхи окремих банків, а динамічний розвиток усіх елементів банківської системи [21].

На нашу думку, варто погодитись з точкою зору О. І. Барановського, який розглядає стабільність банківської системи як здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність протягом часу [3].

На сьогодні банківські установи є активними суб'єктами міжнародних економічних відносин, а практика їх діяльності довела, що для складних систем еволюційно (що більше, під впливом глобалізаційних процесів) характерним є стан біфуркації, складність виходу з якого полягає у пошуку шляхів переходу із одного стану функціонування до іншого, принципово нового за якісними характеристиками. Суттєвий вплив на етапи переходу має зовнішнє середовище, тому основні чинники пропонують групувати у: зовнішні чинники, чинники стану світових економічних процесів, чинники діяльності окремого банку.

Суттєвий вплив на стійкість банківських установ має грошово-кредитна політика НБУ. Збільшення мінімального розміру обов'язкових резервів зменшує кредитні можливості банку, проте значно зміцнює його фінансову стабільність. Зниження облікової ставки, своєю чергою, здешевлює кредитні ресурси, отримувані від Національного банку, а операції на відкритому ринку допомагають підтримувати ліквідність.

Що стосується розвитку вітчизняної банківської системи, то він відбувається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх тенденцій, тому збереження її стійкості повинно супроводжуватися забезпеченням довгострокової ефективності банківської діяльності, поверненням довіри клієнтів до банківських установ, вдосконаленням банківського нагляду згідно зі світовими стандартами.

Доцільно зазначити і те, що банківська система України є однією із найрозвиненіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочато раніше, ніж інших секторів економіки України.

Проте, незважаючи на всі позитивні зрушення, на думку І. Д'яконової [9], з якою ми погоджуємось, залишається низка невирішених проблем, а саме:

1. Низький рівень капіталізації комерційних банків.
2. Брак довіри населення до банків зменшує мобілізацію ресурсів банками порівняно з потенційними можливостями.
3. Висока концентрація капіталу у групі найбільших банків.
4. Слабка диференціація банківських послуг [9].

Також основні проблеми розвитку вітчизняної банківської системи можна поділити на зовнішні, які лежать поза її межами, і внутрішні, які обумовлені внутрішньобанківськими особливостями їх функціонування в конкурентному середовищі.

До основних зовнішніх проблем, які спричиняють найбільший вплив на розвиток банківської системи, можна віднести: повільні темпи ринкових перетворень вітчизняної економіки; наявність макроекономічних диспропорцій, особливо значного дефіциту державного бюджету; нестійкий і недостатньо прозорий фінансовий стан значної кількості підприємств; недостатній розвиток фондового ринку, ринку нерухомості, а також відсутність ринку землі; низький рівень довіри з боку населення до окремих банків, недостатній рівень захисту прав кредиторів і вкладників та інші.

До проблем, притаманних самій банківській системі, можна віднести: недостатній рівень капіталізації та концентрації банківського капіталу, низький рівень корпоративного управління в банках, недостатній рівень управління банківськими ризиками, вузький спектр банківських послуг і продуктів, недостатній рівень прозорості діяльності та комунікацій з інвесторами і населенням тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Чітке визначення проблем функціонування вітчизняної банківської системи на сучасному етапі дає можливість окреслити основні напрями їх подолання та розвитку банківського сектору в середньостроковій перспективі. До таких напрямів слід віднести:

- 1) дальше підвищення рівня капіталізації банків і забезпечення їх надійними джерелами ресурсів;
- 2) розширення спектра, підвищення якості та конкурентоспроможності банківських послуг;
- 3) забезпечення діяльності вітчизняних банків відповідно до міжнародних стандартів корпоративного управління;
- 4) розвиток систем ризик-менеджменту та вдосконалення управління ризиками;
- 5) підвищення рівня забезпечення захисту прав кредиторів і вкладників банків.

Оскільки протягом останніх років відбувається активний процес інтеграції банківської системи України у світову фінансову систему на основі адаптації до єдиних загальноєвропейських вимог функціонування та регулювання, то в нинішніх умовах стратегічним завданням Національного банку України є розбудова стійкої, ефективної, конкурентоспроможної банківської системи, яка б сприяла довгостроковому економічному зростанню країни, її фінансовій безпеці та була здатна без загрози національним інтересам інтегруватися у світовий фінансовий простір [12].

Отже, банківська система як вагомий елемент економічної системи має свою внутрішню структуру, формується на основі низки принципів і відтворюється за механізмами розширеного або звуженого відтворення залежно від фази економічного циклу.

Розглянута в статті тема є актуальною та буде досліджуватись в наступних працях.

Бібліографічний список

1. Афанасьєва О.Б. Особливості антикризового управління в банках України / О.Б. Афанасьєва // Економічний простір : [збірник наукових праць]. – 2010. – № 38. – С. 89-99.
2. Банковская система в современной экономике : [учебное пособие] / [под ред. проф. О.И. Лаврушина]. – М. : КНОРУС, 2011. – 360 с.
3. Барановський О.І. Стійкість банківської системи України / О.І. Барановський // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 75-87.
4. Віднійчук-Вірван Л.А. Міжнародний бізнес. Українська бізнес-енциклопедія / Л.А. Віднійчук-Вірван, Н.В. Вірван. – Чернівці : ТОВ «Наші книги», 2008. – 376 с.
5. Возняк В.Ю. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в Україні / В.Ю. Возняк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://libfor.com>
6. Вулфел Ч.Дж. Энциклопедия банковского дела и финансов / Ч.Дж. Вулфел ; [пер. с англ. Б.Е. Манзерова, А.Ю. Другова, Б.Б. Рубцова и др.]. – Самара : Изд. Дом «Федоров», 2000. – 1584 с.
7. Гроші та кредит : [підручник] / [Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.М. та ін.] ; за заг. ред. М.І. Савлука. – [5-те вид., без змін]. – К. : КНЕУ, 2010. – 598 с.
8. Дзямулич О.С. Політико-економічний аналіз розвитку банківського сектору в господарській системі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.01. – Економічна теорія та історія економічної думки / О.С. Дзямулич. – Львів, 2011. – 20 с.
9. Д'яконова І. Пошук стратегії розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків / І. Д'яконова // Вісник НБУ. – 2008. – № 2. – С. 26-31.
10. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [ред. кол. : С.В. Мочерний]. – К. : ВЦ «Акація», 2000. – Т. 1. – 864 с.
11. Енциклопедія банківської справи / [ред. кол. : В.С. Стельмах (голова) та ін.]. – К. : Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
12. Затварська О.О. Банківська система України та основні напрями її розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О.О. Затварська. – К. : Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів України, 2004. – 19 с.
13. Колобов Ю.В. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України / Ю.В. Колобов // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 3 (12). – С. 56-59.
14. Лагутін В.Д. Догматизм грошово-кредитної політики як головного економічного зростання в Україні / В.Д. Лагутін // Банківська справа. – 2001. – № 4. – С. 36-40.
15. Лобозинська С.М. Державне регулювання банківської системи України : [монографія] / С.М. Лобозинська. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 416 с.
16. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження / С.В. Мочерний. – Львів : Новий світ, 2001. – 416 с.
17. Реверчук С.К. Банківський сектор в економіці України (особливості та закономірності розвитку) : [монографія] / Реверчук С.К., Дзямулич О.С., Сенищ П.М. – Львів : ВК «АРС», 2012. – 320 с.
18. Реверчук С.К. Концентрація банківського капіталу в Україні: управління і досвід : [монографія] / О.Д. Вовчак, Ю.О. Бойко ; [за наук. ред. д.е.н., проф. С.К. Реверчука]. – Львів : «Растр-7», 2012. – 192 с.
19. Степаненко А.І. Управління банківською системою України у стратегії економічного зростання : [монографія] / А.І. Степаненко. – К. : УБС НБУ, 2010. – 319 с.

20. Тавасиев А.М. Антикризисное управление кредитными организациями : учеб. пособие [для студ. вузов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит» (060400) и «Антикризисное управление» (351000)] / А.М. Тавасиев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 480 с.
21. Фетисов Г.Г. Методологические основы формирования устойчивости банковской системы / Г.Г. Фетисов // Финансы и кредит. – 2002. – № 15 (105). – С. 2-13.
22. Шелудько Н.М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку / Н.М. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 3. – С. 40-43.
23. Щенин Р.К. Банковские системы стран мира : [учебные пособие] / Р.К. Щенин. – М. : КНОРУС, 2010. – 400 с.
24. Юдина И.Н. Банковская система в развивающихся экономиках. Опыт становления, развития и кризиса : [монография] / И.Н. Юдина. – М. : ИЦ РИОР, НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 351 с.

References

1. Afanasieva, O.B. (2010), "Features of crisis management in banks of Ukraine", *Ekonomichnyi prostrir: zbirnyk naukovykh prats*, no 38, pp. 89-99.
2. Lavrushin, I. (2011), *Bankovskaia sistema v sovremennoi ekonomike* [The banking system in the modern economy], tutorial, KNORUS, Moscow, Russia, 360 p.
3. Baranovskyi, O.I. (2007), "The stability of the banking system of Ukraine", *Finansy Ukrainy*, no 9, pp. 75-87.
4. Vidniichuk-Virvan, L.A. and Virvan, N.V. (2008), *Mizhnarodnui biznes. Ukrainska biznes-entsyklopediia* [International business. Ukrainian business-encyclopaedia], TOV «Nashi knyhy», Chernivtsi, Ukraine, 376 p.
5. Vozniak, V.Yu. (2011), "Problems and prospects of the banking system in Ukraine", available at: http://libfor.com/2010_4/59.pdf (access date October 12, 2014)
6. Vulfel, Ch.Dzh. (2000), *Entsyklopediia bankovskogo dela i finansov* [Encyclopaedia of banking and finances], Translated by Manzerov B.E., Drugov A.Yu., Rubtsov B.B., Izd. Dom "Fedorov", Samara, Russia, 1584 p.
7. Savluk, M.I. (2010), *Hroshi ta kredyt* [Money and credit], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, 598 p.
8. Dziamulych, O.S. (2011), "Political and economic analysis of the banking sector in the economic system of Ukraine", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.01, Lviv, Ukraine, 20 p.
9. Diakonova, I. (2008), "Search strategy of the banking system of Ukraine in the context of globalization of financial markets", *Visnyk NBU*, no. 2, pp. 26-31.
10. Mochernyi, S.V. (2000), *Ekonomichna entsyklopediia: u 3 t.* [Economic Encyclopaedia: in 3 vol.], vol. 1, Akatsiia, Kyiv, Ukraine, 864 p.
11. Stelmakh, V.S. (2001), *Entsyklopediia bankivskoi spravy* [Banking encyclopaedia], Molod, InYure, Kyiv, Ukraine, 680 p.
12. Zatvarska, O.O. (2004), "Banking system of Ukraine and basic directions of its development", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.04.01, Naukovo-doslidnyi finansovyi instytut pry Ministerstvi finansiv Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 19 p.
13. Kolobov, Yu.V. (2011), "Problems and prospects of development of the banking system of Ukraine", *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 3 (12), pp. 56-59.
14. Lahutin, V.D. (2001), "Dogmatizm monetary policy as main economy growing in Ukraine", *Bankivska sprava*, no. 4, pp. 36-40.
15. Lobozyńska, S.M. (2010), *Derzhavne rehuliuвання bankivskoi systemy Ukrainy* [State regulation of the banking system of Ukraine], monograph, LNU imeni Ivana Franka, Lviv, 416 p.
16. Mochernyi, S.V. (2001), *Metodohia ekonomichnoho doslidzhennia* [Methodology economic research], Novyi svit, Lviv, Ukraine, 416 p.
17. Reverchuk, S.K., Dziamulych, O.S. and Senyshch, P.M. (2012), *Bankivskyi sektor v ekonomitsi Ukrainy* [A bank sector is in the economy of Ukraine], monograph, VK «ARS», Lviv, Ukraine, 320 p.
18. Reverchuk, S.K., Vovchak, O.D. and Boiko, Yu.O. (2012), *Kontsentratsiia bankivskoho kapitalu v Ukraini: upravlinnia i dosvid* [The concentration of banking capital in Ukraine and management experience], «Rastr-7», Lviv, Ukraine, 192 p.
19. Stepanenko, A.I. (2010), *Upavlinnia bankivskoiu systemoiu Ukrainy u stratehii ekonomichnoko zrostantiia* [Management of the banking system in Ukraine economic growth strategy], monograph, UBS NBU, Kyiv, Ukraine, 319 p.
20. Tavasiev, A.M. (2006), *Antikrizisnoe upravlenie kreditnymi organizatsiiami* [Antikrizis management credit organizations], tutorial, YUNITI-DANA, Moscow, Russia, 480 p.
21. Fetisov, G.G. (2002), "Methodological bases of forming of firmness of the banking system", *Finansy i kredit*, no. 15 (105), pp. 2-13.
22. Sheludko, N.M. (2000), "To determine the financial stability of commercial banks", *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 3, pp. 40-43.

23. Shchenin, R.K. (2010), *Bankovskie sistemy stran mira* [Bankings systems of the world countries], tutorial, KNORUS, Moscow, Russia, 400 p.

24. Yudina, I.N. (2013), *Bankovskaia sistema v razvivaiushchikhsia ekonomikakh* [The banking system in economies], monograph, ITS RIOR, NITS INFRA-M, Moscow, Russia, 351 p.

Буряк О.П. СУТНІСТЬ, ЕЛЕМЕНТИ ТА ОЗНАКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Мета. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо сутності, елементів та ознак банківської системи ринкової економіки.

Методика дослідження. В основу досліджень роботи покладені як загальнонаукові (аналіз, спостереження), так і спеціальні методи пізнання. Методи аналізу і спостереження використані для дослідження елементів та ознак банківської діяльності. Методи пізнання використані для обґрунтування сутності банківської системи.

Результати. Виокремлено підходи щодо тлумаченні поняття «банківська система, які ґрунтуються на позиціях її організаційно-правової структури, та підходи, які ототожнюють банківську систему з кредитною.

Виявлено, що банківська система є складним і структурованим утворенням, яке охоплює банки, банківський ринок, банківську інфраструктуру, які взаємодіють між собою в інституційному середовищі. Основними елементами національної банківської системи є: центральний банк, комерційний банк, квазібанки та інші складові.

Наукова новизна. Обґрунтовано основні проблеми функціонування вітчизняної банківської системи на сучасному етапі та окреслено основні напрями їх подолання: підвищення рівня капіталізації банків і забезпечення їх надійними джерелами ресурсів; розширення спектра, підвищення якості та конкурентоспроможності банківських послуг; забезпечення діяльності вітчизняних банків відповідно до міжнародних стандартів корпоративного управління; розвиток систем ризик-менеджменту та вдосконалення управління ризиками; підвищення рівня забезпечення захисту прав кредиторів і вкладників банків.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути запропоновані для впровадження у банківському секторі, що сприятиме його ефективному розвитку.

Ключові слова: банківська система, елементи банківської системи, центральний банк, комерційний банк, квазібанки.

Buriak O.P. ESSENCE, ELEMENTS AND SIGNS OF BANKING SYSTEM OF MARKET ECONOMY

Purpose. A research purpose is development of theoretical, methodological positions and practical recommendations in relation to research of essence, elements and signs of the banking system of market economy.

Methodology of research. In basis of researches works are fixed both scientific (analysis, supervision) and special, methods of cognition. The methods of analysis and supervision are used for research of elements and signs of bank activity. Methods of cognition are the essences of the banking system used for a ground.

Findings. Allocated the approaches to the interpreting the concept of "banking system", which are based on interpretation of the banking system from positions of it structure and approaches which equate the banking system with a credit.

It is established that the banking system is the difficult and structured system, which engulfs jars, bank market, bank infrastructure, which co-operate between itself an environment.

The basic elements of the national banking system are: central bank, commercial bank, kvazibank and other components.

Originality. Grounded basic problems of functioning of the domestic banking system on the modern stage and outlined basic directions of their overcoming: increase of level of capitalization of banks and providing of them by the reliable sources of resources; expansion of spectrum, upgrading and competitiveness of bank services; providing of activity of domestic banks is in accordance with the international standards of corporate management; development of the systems of risk management and perfection of management risks; increase of level of providing of defence of rights for creditors and depositors of banks.

Practical value. Research results can be offered for introduction in a bank sector which will promote him to effective development.

Key words: banking system, elements of the banking system, central bank, commercial bank, kvazibanki.

Буряк О.П. СУЩНОСТЬ, ЭЛЕМЕНТЫ И ПРИЗНАКИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

Цель. Целью исследования является разработка теоретических, методологических положений и практических рекомендаций относительно исследования сущности, элементов и признаков банковской системы рыночной экономики.

Методика исследования. В основу исследований работы положены как общенаучные (анализ, наблюдение), так и специальные, методы познания. Методы анализа и наблюдения использованы для исследования элементов и признаков банковской деятельности. Методы познания использованы для обоснования сущности банковской системы.

Результаты. Выделены подходы к толкованию понятия «банковская система», основанные на позициях ее организационно-правовой структуры, и подходы, которые отождествляют банковскую систему с кредитной.

Банковская система является сложной и структурированной системой, которая охватывает банки, банковский рынок, банковскую инфраструктуру, которые взаимодействуют между собой в институциональной среде.

Основными элементами национальной банковской системы является: центральный банк, коммерческий банк, квазібанки и другие составляющие.

Научная новизна. Обосновано основные проблемы функционирования отечественной банковской системы на современном этапе и очерчено основные направления их преодоления: повышение уровня капитализации банков и обеспечения их надежными источниками ресурсов; расширение спектра, повышения качества и конкурентоспособности банковских услуг; обеспечение деятельности отечественных банков в соответствии с международными стандартами корпоративного управления; развитие систем риск-менеджмента и совершенствования управления рисками; повышение уровня обеспечения защиты прав кредиторов и вкладчиков банков.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть предложены для внедрения в банковском секторе, который будет способствовать его эффективному развитию.

Ключевые слова: банковская система, элементы банковской системы, центральный банк, коммерческий банк, квазибанки.

УДК 336.77:338.43

**Башлай С.В.,
к.е.н., доцент кафедри банківської справи,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи
Національного банку України"**

ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства потребує розгляду вкрай необхідних та актуальних проблем, які повинні досліджуватись у вітчизняній економічній літературі, а саме тих проблем, які присвячені джерелам та особливостям кредитного забезпечення сільського господарства України. Проведення ґрунтовного аналізу джерел кредитного забезпечення сільського господарства є однією з найважливіших передумов розв'язання проблеми їх кредитного забезпечення, що в свою чергу призведе до пошуку ефективних і доцільних напрямів її вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань щодо аналізу джерел кредитного забезпечення сільського господарства зробили такі вчені, як: В.М. Алексійчук, М.Я. Дем'яненко, О.Є. Гудзь [2], О.О. Непочатенко [6], С.М. Колотуха, П.Т. Саблук та інші. Проте, окремі питання аналізу джерел кредитного забезпечення сільського господарства недостатньо вивчені та вимагають поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Довести невідкладність розв'язання проблеми дослідження аналізу джерел кредитного забезпечення сільського господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні кредитне забезпечення є одним з основних видів діяльності майже усіх банків, кредитних спілок, лізингових компаній незалежно від мережі їх філій, складу клієнтської бази, а також цільових орієнтирів функціонування.

В теперішній час саме кредитні операції є одним з головних видів банківських операцій, що в свою чергу пов'язано з тим, що основне джерело прибутків банківський сектор отримує за рахунок кредитного забезпечення, з іншого боку – за рахунок банківського кредиту відбувається безперервність відтворювальних процесів в економіці.

Підприємства всіх галузей економіки, в тому числі і сільськогосподарські, залучають кредити банку з метою забезпечення належних умов виробництва та реалізації продукції. Відтак розвиток економічної системи великою мірою залежить від використання банківського кредиту. За своєю економічною сутністю саме кредит банківської установи є вагомим стимулюючим ефектом для господарського життя суспільства.

Для того, щоб здійснити аналіз джерел кредитного забезпечення розвитку сільського господарства, необхідно розглянути динаміку кількості банків в Україні за аналізований період (табл. 1), оскільки джерела формування ресурсів і доступ банків до використання таких ресурсів є одним із вагомих чинників, які дають можливість банкам проводити кредитне забезпечення, тобто є основою для планування напрямів кредитної діяльності.

Висвітлюючи кількісний стан банківської системи України, варто констатувати – станом на кінець 2008 року кількість банків, внесених до Державного реєстру банків становила 198, що на 18 банків більше порівняно з 2013 роком. За період дослідження майже на змінилась кількість діючих банків – які мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій. Крім того, станом на 01.01.2014 року в Україні функціонувало 49 банків з іноземним капіталом, у тому числі 19 – зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Результати аналізу динаміки кількості банків, які діють на території України, дають підстави зробити висновок про зменшення загальної кількості банківських установ, відносно стабільний обсяг